

In de rubriek Achterwaarts! (de naam is ontleend aan de memoires van journalist Max Nord) kijken bekende en minder bekende mensen terug op episodes uit hun leven.

De wijsvinger van opa

door FRANS W. SARIS

Mijn favoriete opa was bedrijfsleider van een olieraffinaderij van de Bataafsche Petroleum Maatschappij (nu Shell) in Tjepoe op Java. Toen hij veertig was, tijdens de economische malaise in de jaren twintig en dertig, kreeg hij pensioen en verhuisde hij met zijn gezin naar Den Haag, daarna naar Amsterdam.

Wij woonden in de Albrecht Dürerstraat bij mijn half-Indische grootouders in huis en mijn oma kon fantastisch koken, vooral rijsttafel. Zaterdagochtend vroeg hoorde je haar al in de keuken. Dan kroop ik stiekem bij opa in bed. Voor de koffie ging hij een praatje maken en een sigaartje roken bij de Amsterdamsche Bank in de Beethovenstraat en ik mocht mee. Op de terugweg haalden we koffie van Boffie bij Albert Heijn en kreeg ik de plaatjes om in mijn boek te plakken.

Zondagmiddag met de gehavende familie, voor zover zij het Jappenkamp hadden overleefd, plus vrienden en vriendinnen die wij ooms en tantes noemden, was het altijd supergezellig en heerlijk smullen aan de lange tafel. Mijn opa zat

aan het hoofdeind en ik bij hem op schoot. Ik liet mij graag door hem voeren terwijl ik luisterde naar de angstaanjagende verhalen over de bliksem die soms insloeg in de olieraffinaderij. Terwijl iedereen doodsbang was voor ontploffingen, rende mijn opa naar buiten om leiding te geven aan de brandweer. "Opa?" vroeg ik, "is toen het topje van jouw wijsvinger eraf gegaan?"

Hij was een grote, stevige, warme man met een mooie geelbruine huid, nieuwsgierige open ogen en een gulle lach. Van hem leerde ik klok-kijken, rekenen en tekenen, van hem kreeg ik mijn eerste autopod. Toch had hij ook een gebrek. De wijsvinger van zijn rechterhand was korter en had een enge kromme nagel.

Na veel zeuren vertelde mijn oma hoe dat kwam. Vroeger werd de olie in blikken vervoerd. Achter de olieraffinaderij was een blikfabriek. Op een dag kwam een man naar mijn opa en zei dat de snijmachine het niet meer deed. Hij ging met hem mee en inspecteerde de machine. Toen mijn opa met zijn hand in de machine voelde of het mes misschien bot was, drukte de man op de knop.

Gelukkig trok mijn opa snel zijn hand terug,

anders was hij zijn hele hand kwijtgeraakt; nu alleen het topje van zijn vinger. "Hij bloedde als een rund," zei mijn oma. "Zo vreselijk, ik kon er niet tegen, ik deed er een grote prop watten op en stuurde hem naar het ziekenhuis." Toen vroeg ik: "Was het per ongeluk of deed die boze man dat expres?" Daarop heb ik nooit antwoord gekregen.

Inmiddels vraag ik me af: was het wraak? Waren er in de begintijd van De Bataafsche misschien al problemen met de lokale bevolking, doordat hun olie opgepompt en verhandeld en hun leefomgeving verstoord werd? *De officiële Geschiedenis van de Koninklijke Shell* door Jonker en Luiten van Santen (Boom, 2007) meldt daar niets over, maar de *Max Havelaar* en andere literaire geschriften doen het ergste vermoeden.

Frans W. Saris (1942) is natuurkundige en schrijver en was directievoorzitter van ECN in Petten.